Motion

1978/79:1084

av Margareta Andrén och Rolf Sellgren om utjämningsmandat i de kommunala valen

Sedan riksdagsvalet 1970 gäller strikt proportionalitet vid mandatfördelningen genom småpartispärr och utjämningsmandat. Vid 1974 års riksdag väcktes motioner om att detta valsystem även skulle tillämpas vid val till kommunfullmäktige och landsting. Dittillsvarande regler om valkretsindelning för val till kommunfullmäktige och landsting hade en betydande effekt på valutfallet i vad gäller antal mandat per parti. Valresultatet i landstingsvalen 1970 visade t. ex. att den faktiska spärren för representation i landstingen låg långt högre än den 4-procentsgräns som gäller vid val till riksdagen. I vissa landstingsområden krävdes både 1970 och 1973 upp emot 10 % av rösterna för mandat.

1975 års riksdag beslutade att ett nytt system för val till landstingen skulle tillämpas vid 1976 års val. Det nya systemet innebär att 9/10 av mandaten i varje landsting är fasta valkretsmandat. De återstående mandaten är utjämningsmandat och används för att utjämna de avvikelser från ett landstingsproportionellt riktigt valresultat som kan uppstå vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten. Detta system ger bättre proportionalitet än det tidigare. Endast parti som har fått minst 3 % av rösterna i hela landstingskommunen deltar i mandatfördelningen.

I fråga om valen till kommunfullmäktige beslutades emellertid endast vissa ändringar i de dittillsvarande reglerna. Det lägsta antalet fullmäktige som skall utses i varje valkrets i valkretsindelad kommun höjdes från 10 till 15. Denna förbättring leder dock ej till den önskvärda rättvisan vid mandatfördelningen mellan partierna. Efter valen såväl 1973 som 1976 har det kunnat konstateras att det i vissa fall har blivit en annan majoritet i kommunfullmäktige än vad som motsvaras av röstfördelningen mellan partierna. Ett system med utjämningsmandat borde därför införas även i valen till kommunfullmäktige i valkretsindelade kommuner.

Samtidigt borde övervägas om inte en småpartispärr borde införas. En sådan behöver nämligen inte innebära ökade svårigheter för småpartier att bli representerade. Gällande regler innebär med andra ord att småpartispärren i valen till kommunfullmäktige i valkretsindelade kommuner faktiskt är högre än i valen av landstingsmän. I Stockholms kommuns största valkrets, som bär upp 19 mandat, var den faktiska spärren i 1976 års val 3,54 %. Även vid ett införande av en småpartispärr på 2–3 % i de valkretsindelade kommunerna skulle det alltså innebära ökade möjligheter för småpartierna att erhålla mandat.

Regeringen har den 8 december 1977 tillsatt en kommitté för översyn av

vallagen. Kommittén skall med hänsyn till de erfarenheter som de senaste valen givit komma med förslag på eventuella ändringar i vallagen. Av direktiven framgår emellertid inte klart, om de i denna motion aktualiserade frågorna kommer att behandlas av kommittén.

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att den parlamentariska kommitté som tillsatts för översyn av vallagen även bör behandla frågan om ett system med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige i valkretsindelade kommuner.

Stockholm den 25 januari 1979

MARGARETA ANDRÉN (fp) ROLF SELLGREN (fp)